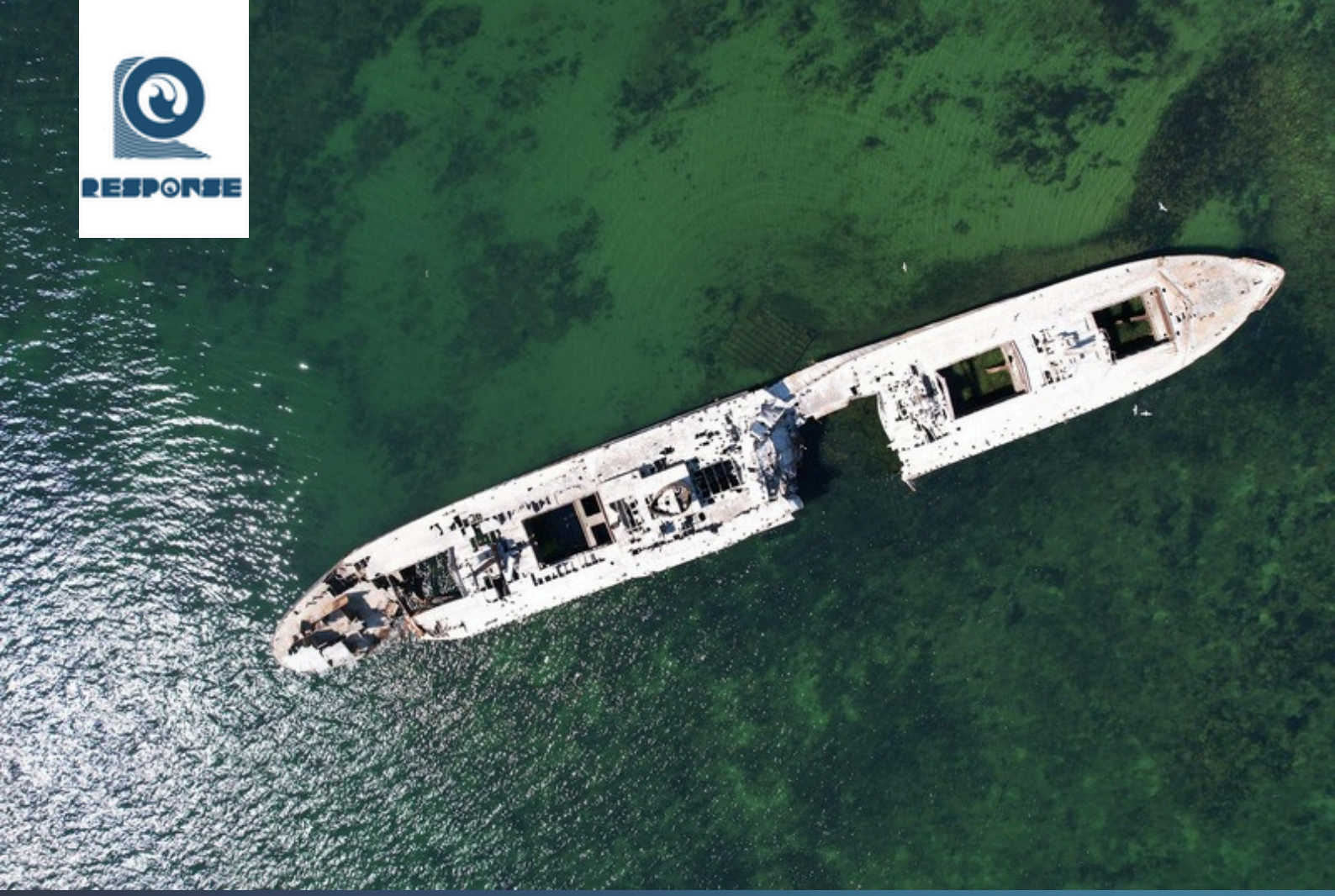

ПРОЕКТ RESPONSE

Изграждане на оперативни модели за реагиране на съществуващите и новите предизвикателства от замърсяването на Черно море

ДОКЛАД ЗА НЕСПЕЦИАЛИСТИ
Септември 2026

www.response-project.com

Co-funded by the European Union

ПРОФИЛ НА ПРОЕКТА

АКРОНИМ НА ПРОЕКТА	RESPONSE
НОМЕР НА ПРОЕКТА	101124661
НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРОЕКТА	Изграждане на оперативни модели за реагиране на съществуващите и новите предизвикателства от замърсяването на Черно море
ПРОГРАМА	Европейски фонд за морско дело, рибарство и аквакултури (EMFAF)
ТЕМА	EMFAF-2023-PIA-FLAGSHIP-2-BLACK
НАЧАЛО	1 октомври 2023 г.
ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ	37 месеца
КООРДИНАТОР	Университет „Аристотел“ - Солун (AUTh), Гърция
ПАРТНЬОРИ ПО ПРОЕКТА	Черноморска мрежа на неправителствените организации (BSNN), България Институт за пазарни, икономически и екологични изследвания (IMEER-NASU), Украйна Черноморски клон на Украинската екологична академия на науките (BSBUEAS), Украйна Национален институт за морски изследвания и развитие „Григоре Антипа“ (NIMRD), Румъния Движение „Зелените“ на Грузия / „Приятели на Земята“ (GMG/FoE), Грузия

Co-funded by the European Union

Проектът RESPONSE е съфинансиран от Европейския съюз по силата на Рамково споразумение № 101124661. Изразените възгледи и мнения обаче са изцяло на автора/авторите и не отразяват непременно тези на Европейския съюз или на Европейската изпълнителна агенция за климата, инфраструктурата и околната среда (CINEA). Нито Европейският съюз, нито органът, отпускащ финансирането, могат да бъдат държани отговорни за тях.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Защо е необходим този проект?

Реагиране на новите предизвикателства от замърсяването на морската среда
Общо море – обща отговорност
Участници

II. От предизвикателства към действие

Разбиране на предизвикателствата пред подготовката за извънредни ситуации
Накратко за RESPONSE
Шест взаимосвързани ключови стъпки и постигнати резултати

III. Резултати от проекта

Основни постижения
Цифров набор от инструменти на RESPONSE
Ръководство за възпроизвеждане на RESPONSE
Регионален план за действие на RESPONSE

IV. След проекта RESPONSE

Изграждане на общност за обмен на опит

Заключения

I. ЗАЩО Е НЕОБХОДИМ ТОЗИ ПРОЕКТ?

РЕАГИРАНЕ НА НОВИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ОТ ЗАМЪРСЯВАНЕТО НА МОРСКАТА СРЕДА

ЧЕРНО МОРЕ УНИКАЛНА ЕКОСИСТЕМА

Черно море е изправено пред редица екологични заплахи, които изискват спешни и координирани действия от страна на граничещите с него държави.

Замърсяването от наземни източници оказва значително въздействие върху Черно море. Поради обширния му водосборен басейн и липсата на кислород в дълбочина, веществата, постъпващи от сушата, могат да окажат значително влияние върху морската екосистема. В Черно море постъпват води от територия надвишаваща една трета от площта на континентална Европа. Качеството на водите на Дунав и съседните реки определя до голяма степен екологичното състояние в западната част на Черноморския басейн.

Реките пренасят големи количества разтворени азот и фосфор в резултат от селскостопански дейности, което води до еутрофикация.

Твърдите отпадъци и пластмасите, които морето изхвърля на плажовете, постъпват чрез градските отточни води, по деретата, в които се заустват необработени отпадъчни води, както и от туристически дейности от близки и съседни райони.

Токсичните химикали, пестицидите, тежките метали и устойчивите органични замърсители се натрупват в седиментите и морските организми, като оказват пряко въздействие върху биоразнообразието и рибните запаси.

Разливите на нефт и химикали, свързани с морския трафик, офшорните дейности и промишлените аварии, причиняват най-тежките форми на замърсяване.

Поради факта, че е почти напълно затворено, с течение на времето в Черно море се натрупват устойчиви замърсители, които оказват сериозно въздействие върху богатия на кислород горен слой. Нефтът образува филм върху повърхността на водата, който блокира достъпа на кислород и е изключително токсичен за морските организми.

Замърсяването, причинено от въоръжени конфликти, е една от най-сложните и сериозни заплахи за Черно море. То съчетава множество източници на замърсяване, непредсказуемо е и има дългосрочни последици за морската екосистема. Въздействието му не се ограничава до конфликтните зони, а чрез морската циркулация може да засегне цялото Черно море. Боеприпасите и взривните вещества могат да останат активни в продължение на години или дори десетилетия.

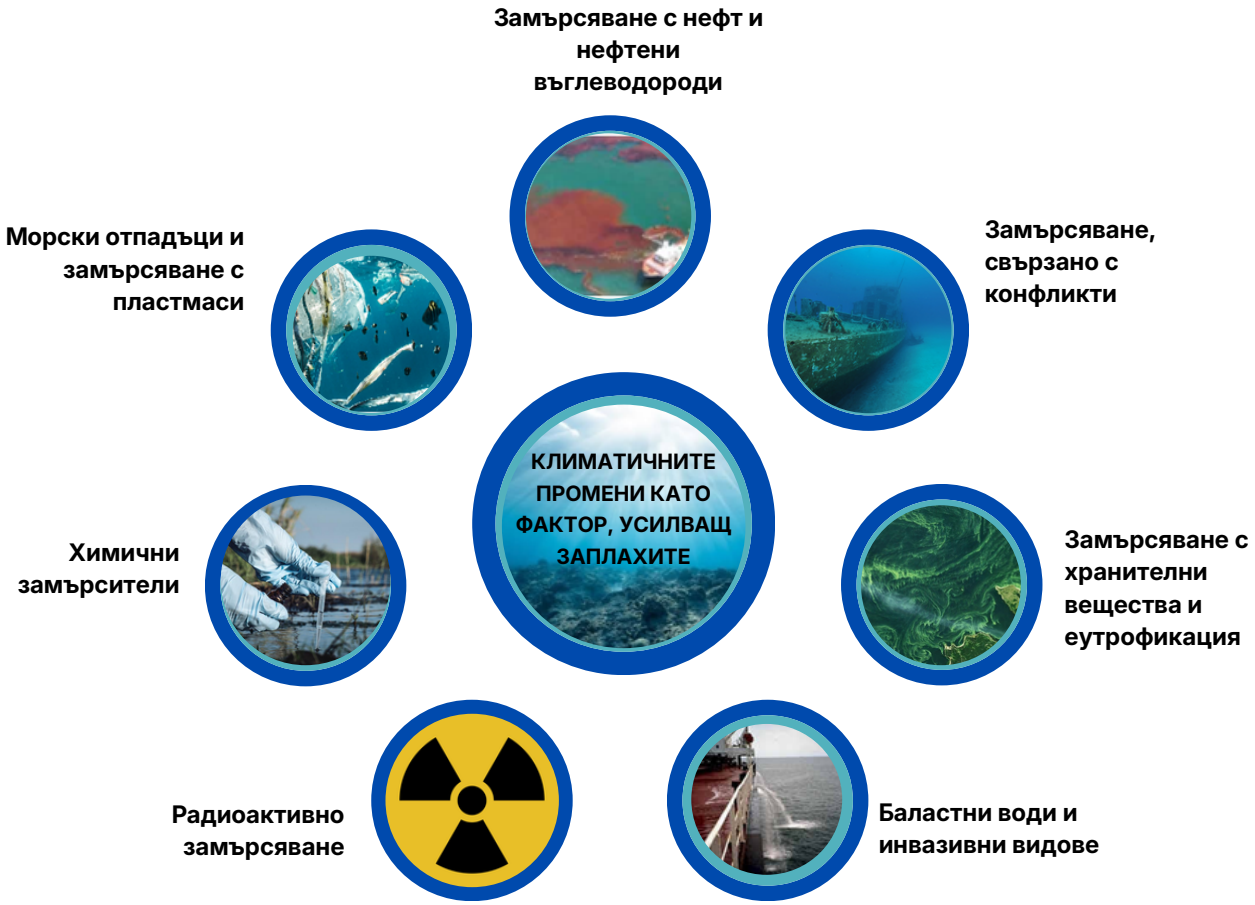
ОБЩО МОРЕ - ОБЩА ОТГОВОРНОСТ

Въпреки международните споразумения и програмите за мониторинг, все още е налице сериозен недостатък: на лицата, отговарящи за реагирането при инциденти с морско замърсяване, често им липсва практическо, стандартизирано и актуално обучение.

Протоколите за реагиране в различните държави се различават, а повечето програми за обучение все още не обхващат нововъзникващите видове заплахи, като например тези, предизвикани от въоръжени конфликти.

Липсата на координирано обучение и функционално сътрудничество между крайбрежните държави затруднява реагирането при екологични инциденти, което превръща локалните случаи на замърсяване в трудни за овладяване регионални бедствия.

Понастоящем всяка държава от Черноморския регион разполага със собствени системи за реагиране при извънредни ситуации, свързани с морско замърсяване, но те се различават значително и често не са съгласувани помежду си, което ограничава колективния капацитет за реагиране на региона.

Основните източници на морско замърсяване, установени в Черно море

УЧАСТНИЦИ

ШЕСТ ПАРТНЬОРА ОТ ПЕТ ДЪРЖАВИ

Черно море е една от най-ценните морски екосистеми в Европа. За да бъде защитено, са необходими не само научни познания или национални усилия. Тъй като замърсяването се разпространява през държавните граници, ефективната готовност за реагиране зависи от сътрудничеството, споделянето на опит и координираните действия между всички страни от Черноморския басейн. Осъзнавайки тази необходимост, проектът RESPONSE обединява изследователски институции, академични среди, държавни органи, специалисти от практиката и екологични организации, за да създаде обща рамка за готовност и реагиране при морско замърсяване.

Защитата на Черно море изисква обща визия и знания, както и координирани действия отвъд националните граници. Проектът RESPONSE, реализиран в рамките на Програма EMFAF, съчетава научна експертиза, практическо обучение, цифрови иновации и разработване на политики, с цел подкрепа за по-координиран и устойчив регионален подход към предотвратяване на замърсяването, готовност и реагиране при извънредни ситуации.

Тези цели бяха постигнати благодарение на тясното сътрудничество между организации с допълващи се експертни познания от целия Черноморски регион, които се обединиха в рамките на проектния консорциум:

Университетът „Аристотел“ в Солун (AUTh) е водещият бенефициент на проекта RESPONSE.

AUTh е най-големият университет в Гърция, със солидни постижения в Европейското изследователско пространство, както и в областта на обучението и сътрудничеството с различни държавни органи и заинтересовани страни. Екипът на AUTh е участвал в множество проекти, сред които например проектът INCENTIVE по програма „Хоризонт 2020“ за създаване на центрове за гражданска наука и проектът FutureMARES за въздействието на климатичните промени върху услугите на морските екосистеми и биоразнообразието.

Черноморска мрежа на неправителствените организации (BSNN)

BSNN е регионална мрежа от екологични организации със седалище във Варна, България, която има статут на наблюдател към Комисията за опазване на Черно море от замърсяване и може да се похвали с редица успешно реализирани проекти в региона. Тя е сътрудничила с четири от останалите организации – като координатор или партньор в съвместни проекти.

УЧАСТНИЦИ

Институт за пазарни, икономически и екологични изследвания към Националната академия на науките на Украйна (IMEER NASU)

Институтът IMEER NASU се намира в Одеса, Украйна. Той е държавна структура, част от Националната академия на науките на Украйна, и е активен изследователски институт с експертен опит в областта на управлението на природните ресурси от гледна точка на обществените науки.

Черноморски клон на Украинската екологична академия на науките (BSBUEAS)

Организацията е НПО със седалище в Одеса и обединява екип от професионални изследователи. Тяхната експертиза обхваща области от морската екология и океанографията до икономиката, анализа на заинтересованите страни и гражданската наука. Членовете на екипа са участвали в регионални екологични проекти в рамките на Програма „Черноморски басейн". (MARLITER, BSB-CIRCLECON).

Национален институт за морски изследвания и развитие „Григоре Антипа" (INCDM – NIMRD)

Институтът NIMRD в Констанца, Румъния, е водеща изследователска институция в басейна на Черно море. Той участва активно в множество регионални проекти, насочени към мониторинг на морската среда и оценка на замърсяването, и е надежден партньор в проекти по програмата „Хоризонт 2020", като например BS CONNECT, DOORS и BRIDGE.

Движение „Зелените" на Грузия / „Приятели на Земята" (GMG/FoE)

НПО, част от международната екологична мрежа и активен участник в гражданското общество на страната. Организацията реализира проекти, финансирани от европейски агенции за правителствено сътрудничество, а членовете на екипа ѝ участват в проекти, финансирани по програмата „Хоризонт Европа", насочени към състоянието на екосистемата на Черно море.

II. ОТ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА КЪМ ДЕЙСТВИЕ

РАЗБИРАНЕ НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ПОДГОТОВКАТА ЗА ИЗВЪНРЕДНИ СИТУАЦИИ

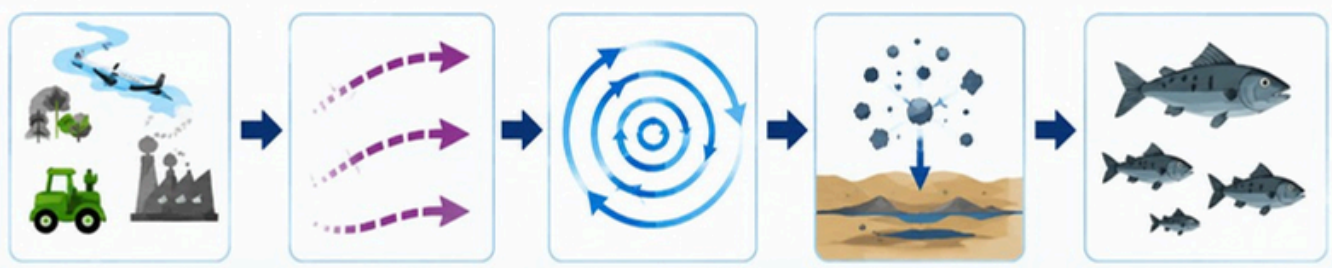
МОРСКОТО ЗАМЪРСЯВАНЕ НЕ ПРИЗНАВА ГРАНИЦИ

Извънредните ситуации, свързани със замърсяване на морската среда, изискват не само технически познания. Ефективното реагиране зависи от добре обучен персонал, ясни оперативни процедури и тясно сътрудничество между институциите на национално и регионално равнище.

Системите за реагиране при извънредни ситуации в региона на Черно море са се развивали независимо една от друга, което е довело до различия в подходите към обучението, оперативните процедури и институционалния капацитет. Тези различия могат да възпрепятстват координираното реагиране при трансгранични инциденти със замърсяване.

В същото време нарастващата сложност на морското замърсяване, предизвикана от климатичните промени, засилената морска дейност и възникващите рискове, свързани с въоръжени конфликти, подчертава необходимостта от съвременни, гъвкави и практични програми за обучение.

Проектът RESPONSE беше разработен с цел да отговори на тези предизвикателства чрез създаване на хармонизирани методики за обучение, приложни ресурси и механизми за сътрудничество, които укрепват регионалната готовност, подпомагат по-координираното реагиране при извънредни ситуации, свързани с морско замърсяване, и преодоляват евентуални пропуски.

1. Емисии от сушата, реките, крайбрежието и морските дейности навлизат в морето.
2. Теченията и ветровете разпространяват замърсителите из целия басейн.
3. Водовъртежите задържат и разпространяват замърсителите за дълги периоди.
4. Замърсителите се отлагат в седиментите и могат да бъдат повторно разпръснати.
5. Въздействия върху морския живот, екосистемите, човешкото здраве и икономиките на крайбрежните райони.

Как замърсяването се разпространява през границите

НАКРАТКО ЗА RESPONSE

ИЗПЪЛНЕНИТЕ ШЕСТ КЛЮЧОВИ СТЪПКИ

Проектът RESPONSE беше разработен като интегриран проект за изграждане на капацитет. Научните познания, практическото обучение, цифровите инструменти, регионалното сътрудничество и разработването на политики бяха обединени в една обща рамка, способна да подобри готовността за реагиране при извънредни ситуации, свързани с морско замърсяване, в целия басейн на Черно море.

Чрез шест взаимосвързани работни етапа RESPONSE следваше логична последователност – от идентифицирането на регионалните нужди до предлагането на практически решения.

Основните етапи на проекта и съответните резултати

ШЕСТ ВЗАИМОСВЪРЗАНИ КЛЮЧОВИ СТЪПКИ И ПОСТИГНАТИ РЕЗУЛТАТИ

1. ИЗЯСНЯВАНЕ НА КОНТЕКСТА

Ефективното решение започва с ясно разбиране на проблема. Ето защо проектът RESPONSE обедини учени, държавни органи, екипи за реагиране при извънредни ситуации, педагози и екологични организации от целия Черноморски регион, за да се определят най-належащите предизвикателства, свързани с морското замърсяване.

Чрез задълбочен процес на оценка в рамките на проекта бяха прегледани наличните научни познания и бяха анализирани съществуващите програми за обучение. Беше събран и практически опит от организации, пряко ангажирани с предотвратяването и борбата със замърсяването.

Тази първа ключова стъпка създаде обща база от знания, която да служи като ориентир за всички последващи дейности, като по този начин беше гарантирано, че разработената от RESPONSE рамка за обучение ще отговаря на реалните оперативни нужди, а не на теоретични предположения.

Сред основните резултати бяха: идентифициране на основните заплахи от морско замърсяване, засягащи Черно море; определяне на заинтересованите страни и наличните възможности за обучение; анализ на повече от 435 научни публикации; както и консултации с над 200 организации в целия регион.

2. СЪВМЕСТНО РАЗРАБОТВАНЕ НА ПО-ЕФЕКТИВНО ОБУЧЕНИЕ

Проектът RESPONSE възприе подход,

основан на сътрудничеството, като обедини експерти, държавни органи, университети, изследователски институти и организации с оперативна дейност, с цел разработване на нови образователни програми, отразяващи реалностите, с които се сблъскват лицата, отговорни за предотвратяването и борбата с морското замърсяване.

Националните и регионални семинари за съвместна работа дадоха възможност на заинтересованите страни да споделят своя опит, да определят общи цели и да допринесат пряко за разработването на актуални и гъвкави учебни програми. Този процес на сътрудничество гарантира, че програмите за обучение са практични, съвременни и могат да бъдат адаптирани към различните национални условия. Резултатът е ново поколение учебни материали, съчетаващи научни познания и оперативен опит, които подпомагат непрекъснатото професионално развитие в целия Черноморски регион.

ШЕСТ ВЗАИМОСВЪРЗАНИ КЛЮЧОВИ СТЪПКИ И ПОСТИГНАТИ РЕЗУЛТАТИ

Сред основните резултати от този етап бяха четири национални семинара за съвместни разработки и един обобщаващ регионален семинар, над 20 предложения за индивидуално адаптирани учебни програми, както и рамка за мониторинг и оценка на бъдещи обучителни дейности.

3. ПРЕВРЪЩАНЕ НА ЗНАНИЯТА В ЦИФРОВИ РЕСУРСИ

Знанията оказват най-голямо въздействие, когато са лесно достъпни и могат да се споделят. Поради тази причина RESPONSE превърна своите научни изследвания, образователни материали и практически насоки в безплатни цифрови ресурси, като по

този начин направи обучението достъпно за всички.

Цифровият набор от инструменти на RESPONSE е отворена платформа, която обединява обучителни модули, насоки, учебни материали, най-добри практики и помощни ресурси. Създаден за педагози, специалисти и лица, вземащи решения, наборът от инструменти гарантира, че знанията, натрупани в рамките на проекта, ще останат достъпни дълго след приключването му.

Сред основните резултати са разработването на Цифровия набор от инструменти на RESPONSE, създаването на образователни ресурси с отворен достъп и създаването на цифров архив с обучителни материали и практически насоки.

ШЕСТ ВЗАИМОСВЪРЗАНИ КЛЮЧОВИ СТЪПКИ И ПОСТИГНАТИ РЕЗУЛТАТИ

4. ОТ ЗНАНИЯ КЪМ ДЕЙСТВИЕ

Само по себе си обучението не е достатъчно за подобряване на готовността. Знанията трябва да се превърнат в практически действия, които организациите да могат да прилагат в ежедневната си работа. За да улесни този процес, RESPONSE разработи структурирана методология за изготвяне на национални оперативни планове за обучение в областта на морското замърсяване.

Чрез регионални консултации и сътрудничество между експерти проектът създаде практически насоки, които да помогнат на страните да организират обучителни дейности, да координират действията на заинтересованите страни и да създадат дългосрочни програми за изграждане на капацитет.

Разработена бе специална рамка за оперативно планиране в 10 стъпки, която да подпомага институциите, желаещи да приложат подхода на RESPONSE в собствения си национален контекст.

Сред основните резултати бяха четири национални оперативни плана, регионален семинар за консултации с над 125 участници и рамката за оперативно планиране в 10 стъпки.

Рамката за оперативно планиране в 10 стъпки

ШЕСТ ВЗАИМОСВЪРЗАНИ КЛЮЧОВИ СТЪПКИ И ПОСТИГНАТИ РЕЗУЛТАТИ

5. ТЕСТВАНЕ НА ПОДХОДА RESPONSE

Преди дадена обучителна програма да бъде въведена в широк мащаб, тя трябва да бъде тествана. Поради това RESPONSE организира пилотни обучителни сесии на национално и регионално равнище, за да оцени ефективността на новоразработените учебни програми и материали. Тези пилотни курсове предоставиха ценна обратна връзка от участниците и обучителите, което позволи на екипа по проекта да усъвършенства образователното съдържание и да подобри учебния опит.

Същевременно беше въведен Цифровият набор от инструменти на RESPONSE с цел подкрепа както на присъственото, така и на онлайн обучението. Тестовата фаза потвърди, че методологията на проекта RESPONSE е гъвкава, практична и подходяща за различни видове организационен и национален контекст. Основните резултати бяха четири национални и една регионална пилотна програма за обучение, въвеждането на Цифровия набор от инструменти на RESPONSE, както и оценката и усъвършенстването на програмите за обучение.

Тестване на подхода на проекта: Във всяка партньорска държава бяха проведени пилотни обучителни сесии с цел оценка на ефективността на новоразработените учебни програми и помощни материали.

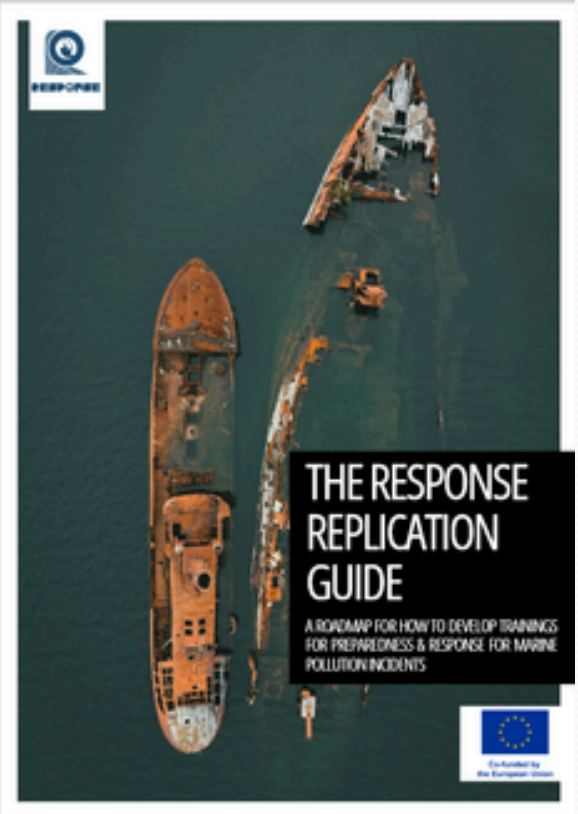
ШЕСТ ВЗАИМОСВЪРЗАНИ КЛЮЧОВИ СТЪПКИ И ПОСТИГНАТИ РЕЗУЛТАТИ

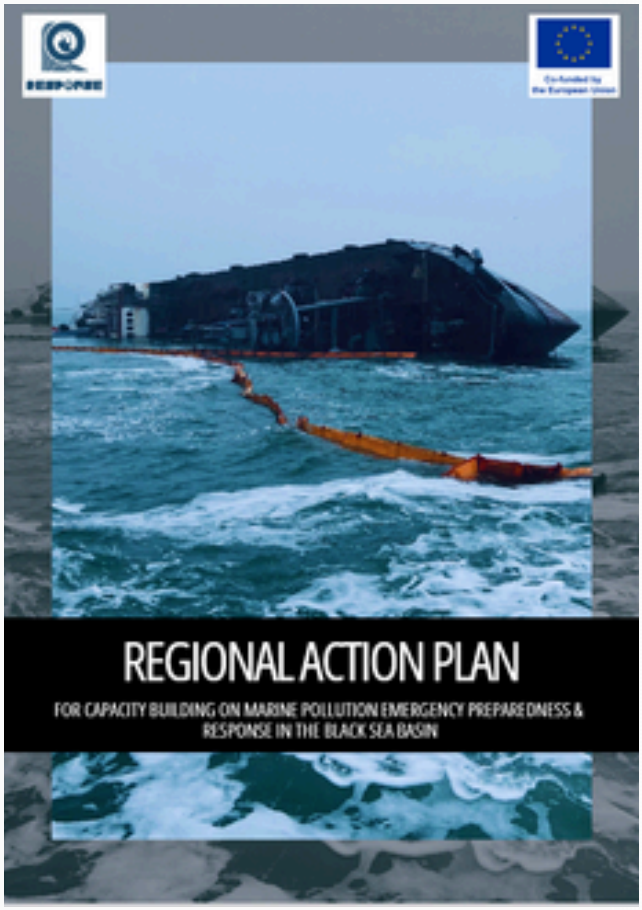
6. ПО-НАТАТЪШНО РАЗВИТИЕ НА RESPONSE

Истинският успех на проекта RESPONSE се измерва както с постигнатите резултати по време на неговото изпълнение, така и със способността му да вдъхновява бъдещи инициативи.

С цел да се постигне максимален дългосрочен ефект, в рамките на проекта бяха изготвени политически препоръки, Регионален план за действие и Ръководство за възпроизвеждане, които дават възможност на други организации и държави да възприемат и адаптират методологията на проекта RESPONSE.

Чрез споделянето на, практически инструменти, ресурси за обучение и

оперативен опит проектът укрепва регионалната мрежа, насочена към готовността и реагирането при морско замърсяване.

По този начин RESPONSE създава устойчива рамка, която може да продължи да укрепва екологичната устойчивост в целия регион на Черно море и извън него, като осигурява много повече от обикновени резултати от проекта.

Сред основните резултати са Регионалният план за действие, Препоръките за политики, Ръководството за възпроизвеждане, Рамката за дългосрочно наблюдение и оценка, както и укрепената мрежа за регионално сътрудничество.

III. РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОЕКТА

ОСНОВНИ ПОСТИЖЕНИЯ

ИНСТРУМЕНТИ, ЗНАНИЯ И ТРАЙНО ВЪЗДЕЙСТВИЕ

Едно от най-ценните постижения на проекта RESPONSE е разработването на интегрирана рамка, която съчетава знания, практически инструменти и насоки за прилагане. RESPONSE обхваща тези три измерения чрез три взаимно допълващи се резултата: цифров набор от инструменти с отворен достъп, ръководство за практическо възпроизвеждане и регионален план за действие за изграждане на капацитет за готовност и реагиране при извънредни ситуации, свързани с морско замърсяване, в басейна на Черно море. Заедно тези ресурси дават възможност на организациите да превърнат знанията в действия, да укрепят институционалния капацитет и да гарантират дългосрочната устойчивост на резултатите от проекта.

Цифровият набор от инструменти служи като платформа за знания с отворен достъп, която обединява обучителни материали, образователни ресурси и практически насоки, разработени в рамките на проекта.

Ръководството за възпроизвеждане предоставя структурирана пътна карта, която дава възможност на организациите да разработват, внедряват и непрекъснато да подобряват собствените си програми за обучение в областта на морското замърсяване. Работейки заедно, тези два компонента превръщат научните познания в практически действия, като подпомагат хармонизираното обучение, по-тясното институционално сътрудничество и по-устойчивата готовност за справяне с морското замърсяване в региона на Черно море и извън него.

Регионалният план за действие е едно от най-значимите постижения на проекта RESPONSE за изграждане на капацитет за готовност и реагиране при извънредни ситуации, свързани с морско замърсяване, в басейна на Черно море. Той осигурява обща стратегическа рамка за укрепване на регионалната готовност сред страните от Черноморския регион и подкрепя дългосрочното развитие на хармонизирани системи за обучение за извънредни ситуации, свързани с морско замърсяване. Той е резултат от обширен процес, включващ научен анализ, оценка на регионалните нужди и тясно сътрудничество с националните власти, експерти и заинтересовани страни от целия Черноморски регион.

От знанията до въздействието – трите основни резултата от RESPONSE

ЦИФРОВ НАБОР ОТ ИНСТРУМЕНТИ НА RESPONSE

В рамките на проекта RESPONSE беше разработена платформа, ориентирана към потребителите – Цифров набор от инструменти на RESPONSE (www.response-toolkit.com) – с цел да се предоставят на заинтересованите страни в целия Черноморски регион необходимите ресурси за ефективна подготовка и реагиране при инциденти, свързани с морско замърсяване

Цифровият набор от инструменти беше създаден в рамките на обширен процес на съвместна работа, в който участваха държавни органи, изследователи, служби за реагиране при извънредни ситуации, неправителствени организации и други ключови заинтересовани страни от Черноморския регион.

Наборът от инструменти предлага комплект от модулни обучителни програми, които могат да бъдат адаптирани към различни оперативни условия, институционални изисквания и целеви групи.

Чрез осигуряването на безплатен и лесен достъп до висококачествени образователни ресурси Цифровият набор от инструменти на RESPONSE дава възможност на организациите да разработват свои собствени обучителни дейности. Той насърчава споделянето на знания и хармонизираните подходи към обучението, като допринася за изграждането на по-силна общност от професионалисти, подготвени да реагират при инциденти, свързани с морско замърсяване.

Основни елементи на Цифровия набор от инструменти на RESPONSE
ПРОУЧВАНЕ → ПЕРСОНАЛИЗИРАНЕ → ПРИЛАГАНЕ

ЦИФРОВ НАБОР ОТ ИНСТРУМЕНТИ НА RESPONSE

Цифровият набор от инструменти на RESPONSE предлага три основни функции:

- **Основни учебни програми:** Обширна библиотека с готови за употреба учебни програми, обхващащи различни видове замърсяване, тематични области и профили на заинтересовани страни — достъпни за изтегляне и адаптиране за национални или регионални обучителни цели.
- **Инструмент за създаване на учебни програми:** Интерактивен инструмент, който позволява на потребителите да създават персонализирани обучителни програми въз основа на конкретни сценарии за замърсяване, теми и целеви аудитории.
- **Библиотека с всички курсове:** Колекция от отделни курсове и обучителни материали, обхващащи различни теми, свързани с подобряването на готовността и реагирането при инциденти с морско замърсяване. Всички ресурси са с отворен достъп, могат да се изтеглят и редактират.

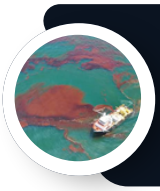
Разбиране на морското замърсяване

Примери за видове замърсяване, разгледани в материалите на Цифровия набор от инструменти

ЦИФРОВ НАБОР ОТ ИНСТРУМЕНТИ НА RESPONSE

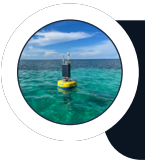
Подкрепа за реакцията на общността

 Мерки при разлив на нефт	Основни мерки за подпомагане на почистването и опазването на биоразнообразието
 Реагиране при корабокрушение	Опазване на екосистемите и биологичното разнообразие около корабокрушения
 Замърсяване на морската среда по време на въоръжени конфликти	Разбиране на рисковете и безопасно участие на доброволци
 Морски отпадъци и замърсяване с пластмаси	Намаляване и отстраняване на морските отпадъци
 Еутрофикация и цъфтеж на водорасли	Идентифициране на цъфтежи и докладване на инциденти
 Опазване и спасяване на диви животни	Как да защитим, спасим и опазим морската фауна и местообитанията ѝ

Примери за теми, застъпени в материалите от Цифровия набор от инструменти за широката общественост

ЦИФРОВ НАБОР ОТ ИНСТРУМЕНТИ НА RESPONSE

Укрепване на оперативния капацитет

 Мониторинг и оценка	Събиране и интерпретиране на екологични данни
 Наблюдение на Земята	Използване на сателитни данни и технологии за откриване и наблюдение на замърсяване
 Оперативна реакция	Стратегии, оборудване и операции на място
 Управление на инциденти	Планиране, координация и вземане на решения
 Корабокрушения и морски рискове	Оценка и реагиране на подводни заплахи
 Замърсяване в резултат на въоръжен конфликт	Задълбочено разбиране на рисковете, последиците и възможностите за реагиране
 Разливи на нефт	Усъвършенствани методи за реагиране и опазване на околната среда
 Опазване и спасяване на диви животни	Как да защитим, спасим и опапазим морската фауна и местообитанията ѝ
 Морски замърсители	Химични вещества, тежки метали и новопоявили се замърсители

Примери за теми, застъпени в материалите от Цифровия набор от инструменти за професионалисти и специалисти

РЪКОВОДСТВО ЗА ВЪЗПРОИЗВЕЖДАНЕ НА RESPONSE

Замърсяването на морската среда е предизвикателство, което надхвърля националните граници. Като отчита факта, че страните имат различни институционални структури, екологични условия и нужди от обучение, консорциумът на RESPONSE е разработил практическо ръководство, което да помогне на организациите да адаптират методологията на RESPONSE, вместо просто да я възприемат.

Ръководството предоставя гъвкава рамка, която може да бъде адаптирана към местните приоритети, като същевременно се запазват основните принципи на сътрудничеството, научното съвършенство и дългосрочната устойчивост. То е предназначено за използване от организации от всякакъв мащаб и във всички сектори.

Ръководството за възпроизвеждане представлява пътна карта от седем стъпки, която превръща опита, натрупан по време на проекта RESPONSE, в ясен план за изпълнение, който всяка заинтересована организация може да следва.

Състояща се от седем взаимосвързани етапа, тя подпомага разработването на съвременни програми за обучение в областта на морското замърсяване – от първоначалната оценка на местните нужди до дългосрочната институционална интеграция.

Ръководството за възпроизвеждане дава възможност на организациите да преминат от изолирани обучителни дейности към структурирана и устойчива система за изграждане на капацитет.

Пътната карта от седем фази на Ръководството за възпроизвеждане

РЪКОВОДСТВО ЗА ВЪЗПРОИЗВЕЖДАНЕ НА RESPONSE

Следвайки методологията от седем стъпки, институциите могат да разработват програми за обучение, съобразени с техния собствен екологичен, правен и организационен контекст. Благодарение на гъвкавия си характер, тази рамка може да се прилага не само в Черноморския регион, но и в други европейски морски басейни и морски региони, изправени пред сходни екологични предизвикателства.

Фаза A: Подготовка и съгласуване има за основна цел да се проучи местният контекст, да се идентифицират ключовите заинтересовани страни и да се гарантира, че предложената инициатива е съгласувана със съществуващите политики, институционалните приоритети и наличните ресурси. Това създава необходимите условия за ефективно сътрудничество още от самото начало.

Фаза B: Оценката на нуждите е насочена към необходимостта организациите първо да изследват настоящото си състояние. В рамките на Фаза B се оценяват наличните капацитети, установяват се пропуските в знанията и се анализират компетенциите, необходими за укрепване на готовността и капацитета за реагиране. Резултатите предоставят необходимите данни за определяне на ясни приоритети за действие.

Фаза C: Проектирането и съвместното разработване имат за цел да повишат ефективността на обучителните програми. Тези програми стават наистина ефективни, когато се разработват в сътрудничество с хората, които ще ги използват.

Фаза D: Конфигуриране на Цифровия набор от инструменти обединява обучителни материали, практически насоки и ресурси за подкрепа в рамките на Цифровия набор от инструменти на RESPONSE, като гарантира, че знанията могат лесно да се споделят, актуализират и използват повторно. След като образователното съдържание бъде разработено, то се превръща в достъпна цифрова среда за обучение.

Фаза E: Въвеждането и реализацията са насочени към подготовката на организациите за провеждането на обучението. Това включва изготвянето на оперативни планове, организирането на обучителни дейности и създаването на механизмите за управление и координация, необходими за успешното изпълнение.

Фаза F: Пилотното тестване и усъвършенстване дава възможност за изпробване на учебната програма в реални условия. Обратната връзка от участниците и обучителите се използва за подобряване на учебните материали и методите на преподаване, като по този начин се гарантира, че програмата за обучение ефективно постига своите цели.

Фаза G: Институционализирането на политиките е последната фаза, която се фокусира върху интегрирането на рамката за обучение в институционалната практика. Чрез включването на методологията в политиките, образователните програми и организационните процедури подходът на RESPONSE може да продължи да се развива и да подкрепя готовността за справяне с морското замърсяване дълго след приключването на проекта.

РЕГИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ НА RESPONSE

Регионалният план за действие е структуриран около две взаимно допълващи се стратегически цели: укрепване на регионалния капацитет и засилване на регионалното сътрудничество.

Укрепването на регионалния капацитет включва изграждането на мрежа от висококвалифицирани институции и специалисти, способни да предотвратяват, да осъществяват подготовка и ефективно да реагират както при традиционните, така и при нововъзникващите заплахи за морската среда. Ключовите приоритети включват осигуряването на хармонизирани програми за обучение и съвременни учебни ресурси, основани на цифрови инструменти, разработването на съвместни учения и подобряването на оперативната готовност, с цел укрепване на техническия и институционалния капацитет, както и на готовността за справяне с нововъзникващи рискове за околната среда.

Укрепването и подобряването на регионалното сътрудничество между страните от Черноморския регион чрез обмен на знания и координация на плановете, с цел създаване на устойчива регионална рамка за готовност и реагиране при морско замърсяване, поставя като приоритет трансграничното сътрудничество, насочено към приемане на общи методологии и стандарти, обмен на експертен опит и най-добри практики, както и координация на политиките в подкрепа на дългосрочната устойчивост и възпроизводимост на резултатите от проекта.

Двете взаимно допълващи се стратегически цели на Регионалния план за действие

РЕГИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ НА RESPONSE

Регионалният план за действие предоставя практическа пътна карта за бъдещи действия. Чрез определянето на общи приоритети и насърчаването на последователни методи за обучение той помага на страните от Черноморския регион да разработят по-координирана, устойчива и ориентирана към бъдещето система за готовност, способна да се справи с настоящите и възникващите рискове от морско замърсяване.

Регионалният план за действие беше разработен в пет структурирани етапа:

1. Оценка на настоящите заплахи, свързани с морското замърсяване
2. Идентифициране на пропуски в обучението и изграждане на капацитет
3. Консултации със заинтересованите страни на национално и регионално равнище
4. Анализ на институционалните нужди
5. Определяне на практически приоритетни действия за региона.

Петте етапа на разработване на Регионалния план за действие

РЕГИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ НА RESPONSE

Този подход, основан на данни, гарантира, че предложените мерки отразяват реалните предизвикателства, пред които са изправени организациите, отговарящи за готовността и реагирането при морско замърсяване.

В отговор на възникващите предизвикателства Регионалният план за действие разглежда както традиционните, така и нововъзникващите заплахи, свързани със замърсяването на морската среда. В него се разглежда широк спектър от видове екологичен натиск, засягащи Черно море, включително:

Замърсяване с нефт и нефтени въглеводороди

Опасни и химически замърсители

Замърсяване с хранителни вещества и еутрофикация

Замърсяване, свързано с конфликта в Украйна

ОСНОВНИ ВИДОВЕ ЕКОЛОГИЧЕН НАТИСК

ОКАЗВАЩИ ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ ЧЕРНО МОРЕ

Морски отпадъци и замърсяване с пластмаси

Радиоактивно замърсяване

Баластни води и инвазивни видове

Климатичните промени като фактор, усилващ екологичните рискове

Чрез обединяването на тези постоянно променящи се предизвикателства в единна стратегическа рамка, Регионалният план за действие предоставя насоки, които отразяват настоящите екологични реалности и бъдещите нужди по отношение на готовността.

IV. СЛЕД ПРОЕКТА RESPONSE

ИЗГРАЖДАНЕ НА ОБЩНОСТ ЗА ОБМЕН НА ОПИТ

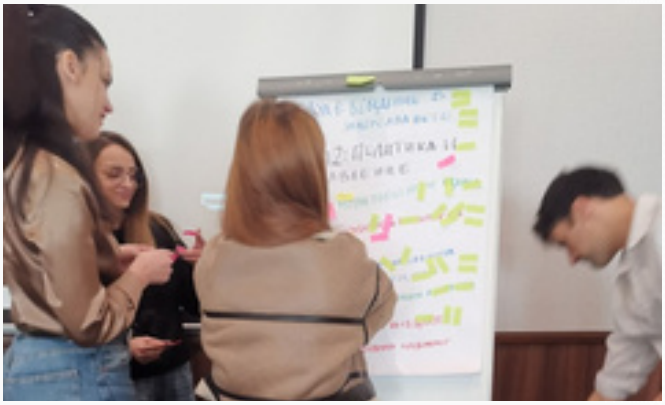
Успехът на RESPONSE се гради не само на научни резултати и иновативни инструменти за обучение, но и на непрекъснатия диалог със заинтересованите страни в Черноморския регион. През целия проект дейностите по комуникация и разпространение на информация играеха централна роля за насърчаване на сътрудничеството и споделянето на знания, както и за гарантиране, че резултатите от проекта достигат до организациите и специалистите, които биха могли да се възползват от тях в най-голяма степен. RESPONSE създаде активна регионална общност, ангажирана с укрепването на готовността и реагирането при морско замърсяване чрез семинари, конференции, събития за създаване на контакти, научни срещи и дигитални канали за комуникация.

През целия тригодишен период на своето изпълнение проектът RESPONSE поддържаше активна програма за комуникация и разпространение на информация. Тази програма беше разработена с цел да ангажира заинтересованите страни, да насърчи обмена на знания и да гарантира, че резултатите от проекта достигат до организациите със задължения по поддържане на готовността и реагиране при морско замърсяване. Проектът допринесе за разрастването на регионалната общност за обмен на опит в Черноморския регион чрез семинари, конференции, събития за изграждане на контакти, пилотни обучения и стратегически партньорства

1. АНГАЖИРАНЕ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И СЪВМЕСТНА РАБОТА

Участието на заинтересованите страни е определяща характеристика на проекта RESPONSE. Националните и регионалните семинари предоставиха платформа за сътрудничество при разработването, прегледа и валидирането на обучителните материали, Цифровия набор от инструменти и Регионалния план за действие на проекта. В процеса се включиха власти, изследователи, неправителствени организации, служби за реагиране при извънредни ситуации, университети и морски организации. Сред ключовите дейности бяха четирите национални семинара за изготвяне на съвместни разработки в партньорските държави и регионалният обобщаващ форум, регионален онлайн семинар по оперативно планиране със заинтересованите страни, регионални консултативни семинари във Варна и интерактивна сесия по метода „Световно кафе“ за валидиране на Регионалния план за действие.

Тези събития с участието на заинтересованите страни гарантираха, че резултатите от проекта отразяват реалните оперативни нужди, като същевременно заздравиха сътрудничеството между институциите в Черноморския регион.

ИЗГРАЖДАНЕ НА ОБЩНОСТ ЗА ОБМЕН НА ОПИТ

2. ОБУЧЕНИЕ, ПИЛОТНИ ИНИЦИАТИВИ И ИЗГРАЖДАНЕ НА КАПАЦИТЕТ

Една от основните цели на популяризирането беше превръщането на знанията в практически умения. Консорциумът организира пилотни програми за обучение, семинари и практически упражнения с участието на държавни органи, организации за гражданска защита, екипи за реагиране при извънредни ситуации, студенти, доброволци и специалисти в областта на околната среда.

Обучителните дейности бяха насочени към традиционното морско замърсяване, замърсяването, свързано с въоръжени конфликти, опазването на дивата природа, управлението на извънредни ситуации и вземането на оперативни решения. Участието на студенти и доброволци допринесе за разширяване на дългосрочното обществено въздействие на проекта.

ИЗГРАЖДАНЕ НА ОБЩНОСТ ЗА ОБМЕН НА ОПИТ

3. РЕГИОНАЛНИ И МЕЖДУНАРОДНИ СЪБИТИЯ

RESPONSE запази силно присъствие на големи събития в Черноморския регион и в цяла Европа. Тези събития предоставиха възможност за споделяне на резултатите от проекта, обмен на опит и привличане на нови заинтересовани страни. Най-важните от тях бяха Годишната конференция на заинтересованите страни по Общия морски дневен ред за Черно море в Констанца, Конференцията „Черно море 2030“ в Бургас, регионалните консултативни семинари във Варна, националните семинари и информационни срещи, научните конференции и тематичните семинари, организирани в рамките на проекта.

ИЗГРАЖДАНЕ НА ОБЩНОСТ ЗА ОБМЕН НА ОПИТ

4. ИЗГРАЖДАНЕ НА СИНЕРГИИ

RESPONSE си сътрудничеше активно с други регионални инициативи извън рамките на собствените си дейности. Особено внимание бе отделено на създаването на синергии с MARMAPS, Общия дневен ред за Черно море, BS-SEOS и други проекти, финансирани от ЕС, които подкрепят опазването на морската околна среда и доброто управление. Това сътрудничество допринесе за максимално увеличаване на въздействието на проекта, за избягване на дублирането на усилията и за насърчаване на обмена на знания между инициативите.

5. ЦИФРОВА КОМУНИКАЦИЯ

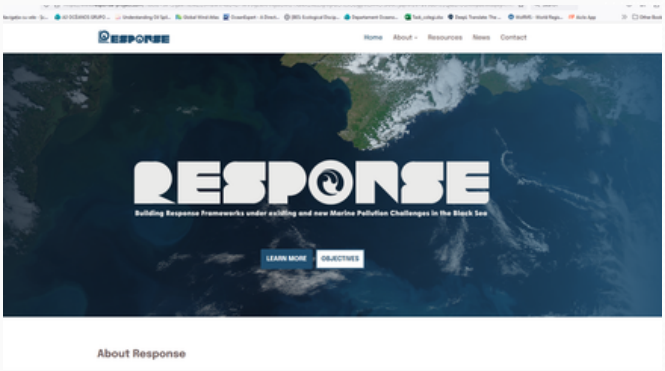
Всеки семинар, конференция, пилотно обучение и събитие за изграждане на контакти допринесе за подобряване на резултатите от проекта, за укрепване на институционалното сътрудничество и за разширяване на регионалната мрежа от специалисти, ангажирани с готовността и реагирането при морско замърсяване. Чрез свързването на организации, експерти и общности в целия Черноморски регион, RESPONSE създаде трайна основа за бъдещо сътрудничество и изграждане на капацитет.

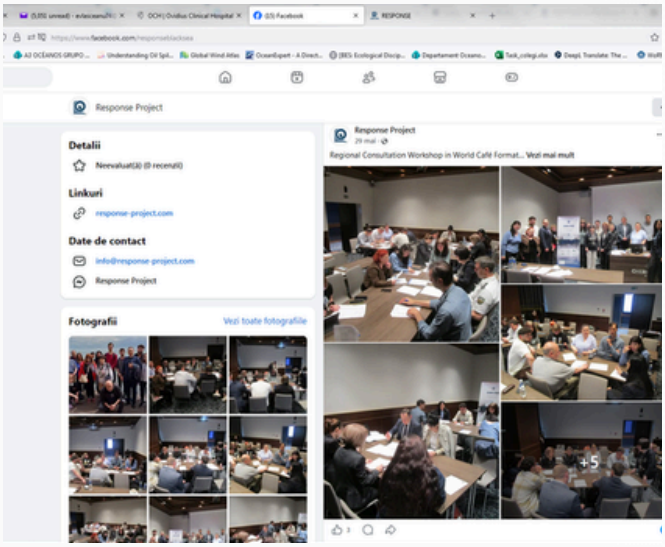
Комуникацията се простираше далеч отвъд физическите събития. През целия проект разпространението на информацията се подкрепяше чрез уебсайта на RESPONSE, новинарски статии за проекта, канали в социалните медии, публикуване на резултати и бюлетини.

Тези инструменти осигуриха непрекъснато взаимодействие със заинтересованите страни и улесниха широкия достъп до резултатите от проекта, включително Цифровия набор от инструменти, Ръководството за възпроизвеждане и Регионалния план за действие.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Проектът RESPONSE укрепи базата от знания, практическите инструменти и рамката за сътрудничество, с които разполагат организациите, ангажирани с готовността и реагирането при морско замърсяване в целия регион на Черно море. Чрез обединяването на научни институции, държавни органи, екологични организации, специалисти от практиката и други заинтересовани страни проектът създаде среда за сътрудничество, благоприятстваща обмена на опит, определянето на общи изисквания и разработването на практически решения.

Ключово постижение на проекта е наборът от допълващи се инструменти и рамки, разработени през целия му срок на изпълнение. Те включват програми за обучение и основни учебни планове, специализирани материали за обучение, Цифров набор от инструменти на RESPONSE, оперативна рамка за готовност и реагиране, Ръководство за възпроизвеждане и Регионален план за действие. Взети заедно тези ресурси предоставят на организациите и институциите практически материали в подкрепа на обучението, планирането на готовността, трансфера на знания, сътрудничеството и адаптирането на подходите на RESPONSE към различните особености на националния и регионален контекст.

Забележителен аспект на проекта RESPONSE е неговият подход, основан на участието и сътрудничеството. Заинтересованите страни участваха във всички етапи на проекта чрез консултации, дейности по съвместно разработване, обучителни сесии, пилотни инициативи, семинари и регионален обмен.

Това даде възможност разработените по проекта инструменти и рамки да отразяват практическите нужди, наличния капацитет и разнообразието в контекста на институциите на страните от Черноморския регион.

Проектът разглежда както вече установените фактори, причиняващи морско замърсяване, така и нововъзникващите предизвикателства, включително свързаните с въоръжени конфликти. Чрез обучение, обмен на знания, практически упражнения и регионален диалог RESPONSE укрепва капацитета и насърчи по-тясното сътрудничество между организациите, занимаващи се с готовност и реагиране при морско замърсяване.

Всички резултати и продукти от RESPONSE са на разположение на организациите и институциите, които могат да ги използват, адаптират и възпроизвеждат в съответствие със своите конкретни нужди и отговорности. Въпреки че тези инструменти и подходи все още не са формално приети или интегрирани в официални процедури, те предоставят практическа основа за бъдещи дейности по обучение, инициативи за готовност, механизми за сътрудничество и разработване на политики.

Поради това RESPONSE предлага не просто сбор от проектни резултати, а цялостен набор от практически ресурси и изпитани подходи за сътрудничество, които могат да продължат да подпомагат изграждането на капацитет, споделянето на знания и регионалното сътрудничество. Бъдещата им стойност ще зависи от това как организациите и заинтересованите страни ще ги използват, адаптират и развиват за Черноморския регион.

НАУЧЕТЕ ПОВЕЧЕ

За да научите повече за проекта RESPONSE, може да се запознаете с официалните доклади или да се свържете с екипа на проекта:

- Уебсайт на проекта www.response-project.com
- Цифров набор от инструменти на RESPONSE: www.response-toolkit.com
- Facebook: facebook.com/responseblacksea
- YouTube: @RESPONSEproject-t4b

Всички официални доклади — Важни етапи и Резултати — могат да бъдат изтеглени безплатно от:
www.response-project.com/index.php/resources/

БЛАГОДАРНОСТИ

Проектът RESPONSE се финансира от Европейския съюз в рамките на Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури (EMFAF), споразумение за безвъзмездна помощ № 101124661. Проектът е част от по-широкия ангажимент на ЕС за опазване на морската среда и укрепване на устойчивостта в региони, изправени пред извънредни екологични предизвикателства.

Всички доклади по проекта са публично достъпни на уебсайта на проекта и на официалната платформа на Европейската комисия за резултати от проекти. Това гарантира пълна прозрачност и отчетност пред европейските граждани и данъкоплатци.